

els cabells: *erizarse*, *crispari*, *horripilari*».

Entre els escr. Renaix. pertany a totes les classes, des de Pitarra a Maldà i Verdaguer, que ja el va usar en l'Atl. (1877): «què baixa —cria un nin— de Gibraltar? a ramades? / no són los bèns que a péixer venían los rebrotos, / que són bramayres monstres, de crins *esterrufades*: / mare, mareteta meva, que 'ns xafaran a tots!» (v, 9d); «què fa una coloma blanca, tancada en una atmòsfera de gas vital? Se alegra, vola, canta, 's belluga, les plomes se li *esterrúfan*, la vida li sobra --- y aquell ayre, que ab tant de plaer respira, l'afoga», «m'anava agoytant, *esterrufant-se-li* altra vegada, a poc a poc, lo bigoti», Genís i Aguilar (*Julita*, p. 41; *La Reineta del Cadí*, 10); «al peu de la escalinata del presbiteri, davant per davant del banc dels Regidors, y a poques passes una d'altra, s'havien apontat ja, molt *estarrufades*, les més gastadores de Vilaniu, la jove Rodon y la pubilla Tàrrega», Noller (*Vilaniu*, 80); «—Punyals que em manquessin, bones me foren les dents --- la coneixes pas encara la Molinera! —*Estarrufa't* ara, que ja els abaixaràs un dia, aquests escandalls de gata rabiosa! —va contestar-li el brètol ---», MVayreda (*Punyals*, VIII, p. 118) (vegeu-ne d'altres d'Argullol i de Vidal i Valenciano en el DBal.); «'Habaneras' --- en puntejava dues amb l'Adela que, *estarrufada* i presumida bo i no se'n recordava que es trobés en els braços d'un home jove», «Oriana, que al principi li feia el bot, es va *estarrufant*, *estarrufant* ---», «plaent és la pau de les hortes, on s'*estarrufa* la pompa de les verdures i dels fruiterars, quan les mongeteres s'hi enfilen ---», Coromines (*La Dona Lletja IV*; *L'Amor Traïdor I*; *Elogi de les Muntanyes*: O. C., 498a, 603b, 1512b).

Com es veu, sempre o quasi sempre és reflexiu (o bé participi passat, que és el mateix), només excepcionalment, i per extensió, s'ha usat algun cop com un transitiu-causatiu, quasi amb el sentit d'engrescar, entusiasmar, donant-li per la banda amb coses que han d'agradar-li: ««si ab això no l'*estarrufa*!» escriví un cop Pitarra (*Gatades II*, 333). Deixem també aclarit que el fonetisme més fundat deu ser *estarr-* amb *a*, i no és pas *e*: *astarrufà* amb *a* relaxada (no *e*) pronuncien a les Borges d'Urgell, precisa Arqués i Arrufat (BDLC vi, 37).

A l'etimologia poden guiar-nos autors ingenus, transmissors, sense preocupacions sàvies, de la llengua amb saba popular. En una gatada de Pitarra llegim: «R. Don Ricardo / ha arribat a *estarrufar-se*! / D. Què dius, dona! (*alegria gran*). R. (*a part*) Ja s'*estufa*! / quan jo dic que li du amor! / D. D'alegria, fins el cor / sembla que se m'*estarrufa*» (*Liceistes i Cru.*, Gat. II, 322). Això ens fa veure com en la ment popular *estufar-se* i *estarrufar-se* són inseparables, actuant aquest a manera d'intensiu o encaridor d'aquell. Pot ser, doncs, simplement el resultat d'una espècie de xoc *d'estufar-se* amb *arrufar-se* de sentit quasi sinònim, i matís ben poc diferent, però mot més antic i de major extensió: en la traducció del *Corbatxo* en el S. XIV per Narcís Franc *arrufar* té precisament el significat d'*estarrufar-se*, i *arriufà* s'estén fins al gascó pirinenc

si fa no fa amb el mateix sentit (Rohlf's, *Le Gascon*, 63) i en altres parlars no catalans, però no gaire allunyats.

No és estrany, doncs, que l'encreuament s'hagi produït així mateix en dialectes d'Aragó i de Gascunya amb resultats fonètics quasi iguals, i sentit pròxim, inicialment, per més que en part es presenti més evolucionat. A Binèfar (Llitera aragonesa) *esturrufar*: «el acto por el que ciertos animales erizan el pelo y algunas aves las plumas», d'on aplicat als homes «enfurrufarse, amoscarse» i *esturrufado* a uns i altres (Coll Altabàs), sentit que és el de més al Sud: en el xurro del Mijares *esturrufarse*, *estorrojarse* (*uf > ub*) «enfadarse», «encolerizarse», *estorrojau* «encolerizado» (Monzó, ACCV XII, 1951, 219-20), Sogorb *esturrufao* «descompuesto (particularmente esta frase figura en los fueros de Aragón)», Torres Fornés; i és versemblant que, exagerant-se aquesta idea, en alguns parlars gascons, on el mateix maridatge ha produït *estarrouhi*, aquest segons Palay ha pres el significat d'*exténuer*. Per la terminació això coincideix amb un ross. *estarrufit* «amb els cabells eriçats» de l'AlcM:

És fàcil que l'encreuament admès s'hagi produït sense més condicions favorables. En el Migjorn valencià, hi ha, però una variant que podria suggerir altra cosa, car allà diuen *estufarrat*: a Monòver, *Canyis* escriu: «al costat teu un gat, més prim que una a<g>ulla saquera y en el pèl *estufarrat*, maullà en una veu de canya rota; entre cullerà y cullerà, no fa més que di: chapel!» (*Canyissaes*, 112).¹ També, doncs, podríem imaginar que això (els extrems d'una llengua de vegades conserven els extrems arcaïsmes) fos la forma primitiva, derivada d'*estufar* amb sufix, «augmentatiu» o ponderatiu, *-arrar*, i que en *estarrufar* es tracti d'una metàtesi d'això, si bé provocada per la inducció d'*arrufar*.²

DERIV.: *Estarrufament* (NOLLER).

¹ Sanchis Guarner (p. 152) glossa «*estufarrar*: estarrufar, estufar, inflar; esquitxar, esguitar». — ² Altres atansaments, que es poden fer és probable que resultin de coincidència, com ara el que suggereix MLWagner amb port. *estarreccer* «assustar-se muito» (ZRPb. LXIII, 345), sens dubte de EX-TERRÈRE; amb un cast. ant. *acerrufe* 'rínxol', rar, usat per l'Àrx. de Talavera (veg. la tesi de Steiger sobre el seu *Corbacho*, que ho fa venir d'àr. *zurruáf*); amb l'*escarrufar* variant mall., etc. d'ESGARRIFAR (Enric Valor trobava a faltar, c. 1950 un *escorrufat* que no defineix, però deu anar amb això i no amb *estarrufar*). En canvi deu haver-hi més relació amb un val. *aturufat* «arrufat i desordenat de cabells», si bé caldria saber si està ben comprovada aqueixa *-r-* senzilla (car AlcM que el registra no en dóna més senyal i no figura en Escrig 1851).

Estartafaiar, *estartajer*, V. *estrafer* *Estartany*, V. *estaló* *Estaru*, V. *estaro* *Estasi*, *estasa*, V. *estar*

ESTASSAT i ESTASSAR, 'ajaçat' i 'ajaçar, abatre', aplicat a persones i a plantes, amb el sentit sovint in-